

Netopirji v mestu! Ohranimo jih

Jasmina Kotnik in Monika Podgorelec

Netopirji so ena najbolj ogroženih živalskih skupin tako v Sloveniji kot tudi v Evropi in po svetu. Po Zakonu o ohranjanju narave je potrebno varovati tako vrste kot tudi njihove habitate. Pisana beseda pa vsekakor ni dovolj, saj je strah pred temi živalmi tako velik, da vodi v splošno nesprejemanje ali včasih celo v namerno pobijanje netopirjev. Vsako leto beležimo številne podatke o uničenih in/ali okrnjenih zatočiščih netopirjev in o preganjanju netopirjev iz stavb. Posledično je popularizacija narave in s tem tudi netopirjev nujna aktivnost, s katero lahko konkretno pripomoremo k izboljšanju ohranitvenega stanja netopirjev pri nas. Informiranje in ozaveščanje splošne javnosti o edinih letečih sesalcih našega planeta je bil zato glavni cilj letošnjega projekta z nazivom *Netopirji v mestu! Ohranimo jih*, ki ga je sofinancirala Mestna občina Maribor, izvajali pa smo ga člani Slovenskega društva za proučevanje in varstvo netopirjev.

Vodila ob izvajanju zadanih izobraževalnih projektnih aktivnostih so bila "raznoliko, drugačno, skrivnostno", pri čemer je lahko vsak občan našel dogodek oziroma aktivnost, ki mu je bila pisana na kožo. Hkrati pa smo s povezovanjem z drugimi naravoslovnimi društvi in izobraževalnimi ustanovami dosegli, da so naše aktivnosti imele večji domet ter večjo raznolikost. Ne smemo pozabiti, da skupaj zmoremo več.

Naravoslovni sprehod ob Radvanjskem potoku

Združeni v močeh in znanju smo s kolegi iz Iniciative Mestni zbor, Društva študentov naravoslovja in Slovenskega odonatološkega društva v soboto, 11. 7., nadaljevali zgodbo ozaveščanja o pestrosti živega sveta na pragu Maribora. Zgodbo smo razvili preteklo leto, ko smo z netopirskimi, kačjepastirskimi, nevretenčarskimi in drugimi vsebinami prispevali k soustvarjanju interpretacijske table z nazivom *Oživljanje obrežja Radvanjskega potoka* v sklopu projekta revitalizacije obrežja Radvanjskega potoka.

Tokrat smo spoznali pomen obrežne vegetacije, kačje pastirje, vodne nevretenčarje in netopirje. Vloga mejice, pa naj bo ta ob vodotokih ali med kmetijskimi zemljišči, je neprecenljiva, saj s svojo prisotnostjo znatno prispeva k vrstni pestrosti, gledano z antropocentričnega vidika pa ima tudi človek od njih številne koristi. Več o mejicah si lahko preberete v publikaciji *Življenje v mejicah* (Lešnik 2018), ki je prosto dostopna na spletu.

Ob sončnem zahodu smo zbranim predstavili večerno-nočni živi svet pod Pohorjem. Netopirje je 37 udeležencev spoznalo ob začasni netopirski fotografski razstavi, ob predstavitvi metod mreženja netopirjev in prepoznavanja netopirjev na nebu s pomočjo ultrazvočnih detektorjev. Čeprav ulov z mrežami ni bil tako uspešen kot lani, pa smo z ultrazvočnimi detektorji ponovno potrdili prisotnost netopirjev iz rodu *Pipistrellus* (*P. kuhlii/nathusii*).

SLIKA 13. a) Predstavitev interpretacijske table ob Radvanjskem potoku, b) lov na kačje pastirje na obrežju potoka, c) predstavitev sveta netopirjev ob Radvanjskem potoku, č) predstavitev makroinvertebratov skozi igro (foto: Jasmina Kotnik).

Izobraževalne vsebine v šolah in vrtcih

Med junijem in oktobrom 2022 smo izvedli pet izobraževalnih dogodkov, na katerih je netopirje spoznalo preko 240 otrok. V sklopu dveh naravoslovnih dnevo (6. 6. 2022 in 25. 7. 2022), ki ju je organizirala Zveza prijateljev mladine Maribor, smo spoznali netopirje v Betnavskem gozdu in v Mestnem parku. Poleg fotografij, ki so nam prikazale vrstno pestrost netopirjev, smo se podučili tudi o metodah proučevanja teh živali, iskali drevesa z dupli in pokukali pod mostičke v Mestnem parku. Z učenci OŠ Montessori Maribor smo 9. in 17. 6. 2022 spoznavali netopirje najprej v učilnici, nakar smo se, opremljeni z ultrazvočnimi detektorji, po sončnem zahodu odpravili na sprehod. V bližini šole smo uspešno prestrezali eholokacijske klice navadnega mrčnika (*Nyctalus noctula*) ter klice netopirjev iz rodu malih netopirjev (*P. kuhlii/nathusii*). V vrtcu Tezno, v enoti Lupinica, pa so najmlajši preko igre spoznavali netopirje v Tednu otroka. Poudariti moramo, da najmlajši občani, ki obiskujejo vrtec Tezno, netopirje zelo dobro poznajo, prav tako pa Stražunski gozd in učno pot netopirja Boromirja, ki ju redno obiskujejo.

SLIKA 14. a-c) Le kako bi izgledal netopir, če bi bil tako velik kot ti? (foto: Sandra Zvonar); č) Ni ga čez večerni sprehod z detektorjem v roki! (foto: Sandra Zvonar); d-e) Spoznavanje netopirjev preko igre in v živo (foto: Vrtec Tezno, enota Lupinica).

Mednarodna noč netopirjev ob Miyawaki gozdičku in Magdalenskem parku

Netopirje lahko ob večernem mraku opazimo povsod okoli nas, le dovolj pozorni moramo biti. Tako smo se 11. 9. 2022 še pred sončnim zahodom zbrali ob Miyawaki gozdičku in z dogodkom obeležili *Mednarodno noč netopirjev*. Najprej nas je 22 zbranih udeležencev preverilo, ali kaj biva v netopirnicah, ki smo jih lani namestili v Miyawakiju. Žal so bile še nezasedene. Potem smo očistili nameščene gnezdilnice in ugotovili, da je v eni izmed njih letos že gnezdila sinica, mogoče velika sinica (*Parus major*) ali plavček (*Cyanistes caeruleus*).

Po zaključenem pregledu netopirnic in gnezdilnic nam je Maja Šušteršič z Iniciative Mestni zbor predstavila koncept Miyawaki gozdička, Matjaž Premzl pa je pojasnil, zakaj je potrebno čistiti gnezdilnice pred novo gnezdilno sezono in zakaj ptic ne smemo hraniti s kruhom. Ob sončnem zahodu smo si ogledali netopirsko fotografsko razstavo, spoznali zanimivosti o teh sesalcih in se ob prvih opaženih prhutarih z ultrazvočnimi detektorji v rokah odpravili na sprehod skozi Magdalenski park. Ugotovili smo, da se v parku prehranjuje več prhutajočih živali. Prepričani pa smo, da se je ob našem sprehodu skozi park za žuželkami podil Savijev netopir (*Hypsugo savi*). Da bi se prepričali, ali smo prestrezali ehokokacijske klice Nathusijevega (*P. nathusii*) ali belorobega netopirja (*P. kuhlii*), pa bo potrebno v prihodnje izvesti mreženje ali posneti socialne klice. Z novimi raziskovalnimi idejami v mislih smo se poslovlili in obljubili, da se naslednje leto ponovno snidemo.

Hvala Iniciativi Mestni Zbor in Organizaciji za participatorno družbo za soorganizacijo dogodka!

SLIKA 15. Pregled nameščenih netopirnic in gnezdilnic v Miyawaki gozdičku, katerih primarni namen je izobraževanje in pritegovanje pozornosti, b) fotografije netopirjev na prostem odlično nadomestijo predstavitev v učilnicah, c) prestrzanje ehokokacijskih klincev v parku je bilo uspešno (foto: Jurij Tamšek).

Vse živo v Stražunu

Dogodek, s katerim smo obeležili *Svetovni dan varstva živali*, *Svetovni dan habitatov* in *Evropski dan opazovanja ptic*, smo na prvo oktobrsko soboto izvedli že tretje leto zapored. To je dogodek, ki vabi družine v mestno naravo, izobražuje in spodbuja k skrbi za varovanje okolja ter ohranjanje narave.

Tokrat je Stražunski gozd po poti netopirja Boromirja igrivo raziskovalo vsaj 120 udeležencev in organizatorjev. Z izobraževalnimi in ustvarjalnimi delavnicami, z igro, s predstavitvami metod raziskovanja živega sveta in s fotografskimi razstavami v gozdu smo izobraževali o naravi v naravi in tako ozaveščali občane o pomembnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti - to je vsega živega okrog nas.

Posebej nas veseli, da dobro sodelovanje med društvi in drugimi izobraževalnimi ustanovami (Društvo študentov naravoslovja, Slovensko odonatološko društvo, DOPPS, Vrtec Tezno Maribor, Zavod RS za varstvo narave OE Maribor, Mestna občina Maribor) še traja. Vsem hvala za aktivno sodelovanje in za soorganizacijo - si upamo zapisati - že tradicionalnega jesenskega sprehoda skozi Stražun.

SLIKA 16. Foto utrinki z dogodka Vse živo v Stražunu; a) (foto: Polona Brezovšek), b-c) (foto: Jurij Tamše), č-e) (foto: Polona Brezovšek).

Projekt *Netopirji v mestu! Ohranimo jih* se je z dogodkom *Vse živo v Stražunu* zaključil. Z izobraževalnimi aktivnostmi smo dosegli preko 400 mladih in še mlajših občank in občanov, ki z dogodkov niso odšli le z novim znanjem, temveč tudi z netopirskim magnetkom ter s posebno številko društvene publikacije *Glej, netopirček!*, ki je bila v letu 2022 deležna prvega ponatisa. Organizatorji dogodkov in vsak par rok, ki nam je pomagal pri pripravi in izvedbi, pa smo si prisvojili majice z motivom stražunske biodiverzitete. Hvala vsem in vsakemu posebej za sodelovanje in odlično izpeljane aktivnosti!

SLIKA 17. Netopirski magnetki z ilustracijami rjavega uhatega netopirja (*Plecotus auritus*) (ilustracije: Maša Herzog), b) projektne majice (foto: Monika Podgorelec).